

GRATISPRINSIPPET – PRAKTISERING for skolene i Sokndal

I følge Opplæringsloven § 2-15 om rett til gratis offentlig grunnskoleopplæring:

”Elevane har rett til gratis offentlig grunnskoleopplæring. Kommunane kan ikkje krevje at elevane eller foreldra dekkjer utgifter til undervisningsmateriell, transport i skoletida, leirskoleopphald, ekskursjonar eller andre turar som er ein del av grunnskoleopplæringa.”

Aktuelle problemstillinger

Dette medfører i praksis at skolen/kommunen ikke kan kreve inn betaling for utgifter til transport, kost og losji i sammenheng med leirskoleopphold eller andre turer, eller eventuelle inngangsbilletter ved ekskursjoner, teaterbesøk, museer eller egne arrangement.

Dette gjelder også for aktiviteter som foregår utenom ordinær skoletid, når disse er ledd i at skolen gjennomfører oppgaver i samsvar med lov og forskrift.

Gratisprinsippet gjelder ikke i forbindelse med aktiviteter som foreldrene arrangerer utenom skoletid eller på fridager. Men i den forbindelse sier fylkesmannen bl.a om turer for elevene:

”Ordlyden i §2-11 om ”permisjoner frå den pliktige opplæringa”, regulerer ikke permisjoner for grupper av elever. Hensynet bak regelen er at det skal være mulig å ta ut enkeltelever fra den obligatoriske grunnskoleopplæringen utenom skolens ferier. Både ordlyden og hensynet bak regelen tilsier at bestemmelsene ikke kan brukes slik at det blir en omgåelse av gratisprinsippet. Kommunen kan derfor ikke innvilge permisjon for en gruppe elever ved avslutningsturer med hjemmel i opplæringsloven §2-11.”

Ansvar

Det er rektor som har, på vegne av kommunen, ansvar for at gratisprinsippet blir praktisert i tråd med opplæringsloven, ved at saken årlig går gjennom med samarbeidsutvalget, FAU, alle tilsette og elevrådet.

Rektor har videre ansvar for at informasjon og regler om gratisprinsippet blir lagt ut på skolens hjemmesider og ev andre relevante skriv som blir utgitt.

Konsekvenser for å håndtere gratisprinsippet for elever.

- Ingen deler av leirskoleoppholdet **kan kreves** dekket av foreldre eller elever, heller ikke betaling for kost, losji eller reise.
- Ingen deler av dagsturer eller kveldsarrangementer **kan kreves** dekket av foreldre eller elever.
- Det er skolen som har ansvar for at elevene har/kan låne utstyr som ski og skøyter når det legges opp til slike aktiviteter i skoletiden. Er bruk av spesielt utstyr ikke en nødvendighet, kan dette lånes/leies selv av eleven. (f.eks slalåmutstyr, dagskort i heis, når langrenn er et alternativ.)
- Skolen kan ikke ta initiativ til noe som forutsetter foreldrebetaling, så slike turer og ev. gaver må være et foreldreinitiativ. Derfor er det ev. FAU som tar initiativ til og søker hvert år om f.eks tur til Polen/Tyskland.

- Det kan gis gave til dekking av arrangementer og turer, men det skal være en reell gave som er frivillig og anonym uten noe form for press. Skolen kan generelt opplyse om anledning til å gi gaver, men ikke oppgi beløp, sende ut giro eller ha åpne innsamlinger ved foreldremøter og lignende.
- Også ved innsamlinger som foreldrene står bak, gjelder gratisprinsippet. Alle gaver eller inntekter på fellesarrangementer skal brukes til felles formål for gruppen eller hele skolen. Hvis noen foreldre velger å samle inn til en felles privat konto, er dette frivillig uten at noen trenger føle seg presset til det. Det kan derfor ikke være et eksakt beløp som kreves innbetalt eller at en blir purret på. Kontoen skal ha en ansvarlig som viser anonymitet. Foreldre som har betalt inn, kan selv ta kontakt med kontoansvarlig for å vite hvor mye en har samlet inn. Beløpet som står på denne konto, blir overført som en samlet anonym gave til klassekonto før turen. Foreldre har betalt inn penger til denne konto, kan få tilbakeført sitt registrerte beløpet, om det ikke blir arrangert tur.
- Foreldre kan arrangere dagnader som gir inntekter, men deltakelsen skal være reelt frivillig og innkomne midler skal deles på hele gruppen. Hvis det ikke blir noen tur, brukes beløpet til et felles formål for klassen eller gis til et ideelt formål som er bestemt på forhånd.
- Det kan selges produkter, men deltakelse og antall produkter som skal selges, skal også være reelt frivillig.
- Foreldre kan fritt arrangere turer og tilstelninger i elevenes fritid/ferier, men skolen kan ikke gi hele elevgruppen permisjon fra skoletiden til slike turer. Jfr. Fylkesmannens skriv.
- Hvis turer, arrangementer og aktiviteter skjer i skoletiden, er dette å betrakte som skolens ansvar. Alle utgiftene skal dekkes av skolen, og avtaleverket skal følges. Skolens forsikrings- og ordensregler gjelder. Skolen kan bruke midler som er kommet inn som frivillige og anonyme gaver til å dekke utgifter med dette.
- Samme regler gjelder for tilstelninger om ettermiddagen/kveldstid når disse skjer som ledd i skolens egne planer.

Andre konsekvenser

Ved turer og arrangementer må en også ta i betraktning prinsippet med at alle skal ha muligheten til å delta. Derfor kan dette i enkelte tilfeller medføre større lærertetthet, noe som igjen øker utgifter som må dekkes inn.

En må kunne forutsette at elevene selv har gyldig pass og ev medisiner til enhver tid.

Gratisprinsippet gjelder bare for elever og andre ev. slekt og venner betaler fullt ut kostnadene selv.